

Brüssel, 23. juuni 2020
REV3 – asendab 22. novembri
2019. aasta teate (REV2)

TEADE SIDUSRÜHMAMADELE

ÜHENDKUNINGRIIGI VÄLJAASTUMINE ELIST NING ELI ÕIGUSNORMID AUTORIÕIGUSE JA SELLEGA KAASNEVATE ÕIGUSTE VALDKONNAS

Alates 1. veebruarist 2020 on Ühendkuningriik Euroopa Liidust välja astunud ja temast on saanud kolmas riik¹. Väljaastumislepinguga² on ette nähtud üleminekuperiood, mis lõpeb 31. detsembril 2020³. Kuni selle kuupäevani kohaldatakse ELi õigust täies ulatuses Ühendkuningriigi suhtes ja Ühendkuningriigis⁴.

Üleminekuperioodi jooksul peavad Euroopa Liit ja Ühendkuningriik läbirääkimisi uue partnerluslepingu üle, millega nähakse eeskätt ette vabakaubanduspiirkond. Ei ole aga kindel, kas uus partnerlusleping sõlmitakse ja jõustub üleminekuperioodi lõpus. Igal juhul hakkavad uuel lepingul põhineva suhte korral turulepääsu tingimused olema väga erinevad sellest, kuidas Ühendkuningriik osaleb siseturul,⁵ ELi tolliliidus ning käibemaksu- ja aktsiisivaldkonnas.

Peale selle on Ühendkuningriik pärast üleminekuperioodi lõppu kolmas riik ka seoses ELi õiguse rakendamise ja kohaldamisega ELi liikmesriikides.

Seetõttu tuletatakse kõigile huvitatud isikutele ja eeskätt ettevõtjatele meelde, milline on õiguslik olukord pärast üleminekuperioodi lõppu (osa A allpool). Lisaks selgitatakse käesolevas teates väljaastumislepingu teatavaid asjakohaseid väljaastumisega seotud sätteid (osa B allpool).

Soovitused sidusrühmadele

- ¹ Kolmas riik on riik, mis ei ole Euroopa Liidu liige.
- ² Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise leping (ELT L 29, 31.1.2020, lk 7) (edaspidi „väljaastumisleping“).
- ³ Üleminekuperioodi võib pikendada ühe korra enne 1. juulit 2020 ühe kuni kahe aasta võrra (väljaastumislepingu artikli 132 lõige 1). Ühendkuningriigi valitsus on siiani üleminekuperioodi pikendamise välistanud.
- ⁴ Võttes arvesse teatavaid väljaastumislepingu artiklis 127 sätestatud erandeid, mis ei ole käesoleva teate kontekstis asjakohased.
- ⁵ Eelkõige ei ole vabakaubanduslepinguga ette nähtud (kaupade ja teenuste valdkonnas) selliseid siseturu põhimõtteid nagu vastastikune tunnustamine, päritoluriigi põhimõte ja ühtlustamine. Samuti ei kõrvalda vabakaubandusleping tolliformaalsusi ja -kontrolle, sealhulgas neid, mis puudutavad kaupade päritolu ja nende valmistamiseks kasutatud sisendeid, ega impordi- ja ekspordikeeldusid ja -piiranguid.

Sidusrühmadel soovitatakse eelkõige hinnata üleminekuperioodi lõppemise tagajärgi, võttes arvesse käesolevat teadet.

Tähelepanu!

Käesolevas teates ei käsitleta järgmisi küsimusi:

- ELi õigusnormid muude intellektuaalomandiõiguste kohta;
- ELi õigusnormid intellektuaalomandiõiguste ammendumise kohta;
- ELi õigusnormid intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise kohta tollis;
- ELi õigusnormid audiovisuaal- ja meediateenuste kohta;
- ELi õigusnormid asukohapõhise tõkestamise kohta;
- ELi õigusnormid e-kaubanduse ja võrgu neutraalsuse kohta.

Nende küsimuste kohta koostatakse või on juba avaldatud muud teated⁶.

A. ÕIGUSLIK OLUKORD PÄRAST ÜLEMINEKUPERIOODI LÕPPU

Pärast üleminekuperioodi lõppu ei kohaldata Ühendkuningriigi suhtes enam ELi õigusnorme autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste valdkonnas. Sellel on eelkõige järgmised tagajärjed.

1. ÜLDISED TAGAJÄRJED: PEAMISTE MITMEPOOLSETE RAHVUSVAHELISTE AUTORIÕIGUST KÄSITLEVATE LEPINGUTE KOHALDAMINE ELI-ÜHENDKUNINGRIIGI SUHETES AUTORIÕIGUSE JA SELLEGA KAASNEVATE ÕIGUSTE VALDKONNAS

Ühendkuningriik ja Euroopa Liit on ühinenud paljude peamiste mitmepoolsete rahvusvaheliste autoriõiguse lepingutega, näiteks Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) autoriõiguse lepinguga, WIPO esituste ja fonogrammide lepinguga⁷ ning intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepinguga (TRIPS-leping)^{8,9}.

⁶ https://ec.europa.eu/info/european-union-and-united-kingdom-forging-new-partnership/future-partnership/getting-ready-end-transition-period_et.

⁷ <http://www.wipo.int/treaties/en/>.

⁸ https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm.

⁹ Erinevalt EList on Ühendkuningriik peale selle Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsiooni osaline. WIPO autoriõiguse lepingu artikli 1 lõike 4 kohaselt peab Euroopa Liit siiski kohaldama Berni konventsiooni artikleid 1–21 ja selle liidet.

Vastavalt nendest mitmepoolsetest rahvusvahelistest lepingutest tulenevatele kohustustele ja eelkõige võrdse kohtlemise ja enamsoodustusrežiimi põhimõttele, mida kohaldatakse nende kodanike ja juriidiliste isikute suhtes, kes vastavad TRIPS-lepingu alusel kaitse saamise kriteeriumidele, kohaldatakse pärast üleminekuperioodi lõppu kõnealuseid mitmepoolseid rahvusvahelisi lepinguid ELi-Ühendkuningriigi suhetes autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste valdkonnas järgmistes küsimustes:

- autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste (nt autorite ainuõigused seoses reprodutseerimise, levitamise, rentimise, edastamise ja kättesaadavaks tegemisega ning vajaduse korral ka kaasnevate õiguste omajate, nt fonogrammitootjate, esitajate ja ringhäälinguorganisatsioonide õigused samades valdkondades) kaitse;
- autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kaitse kestus;
- tehnoloogiliste kaitsemeetmetega ja õiguste teostamist käsitleva teabega seotud kohustused;
- andmebaasid, välja arvatud allpool kirjeldatu korral;
- arvutiprogrammid;
- pooljuhtide topoloogiad;
- autoriõiguse järgimise tagamine (TRIPS-lepingu kolmanda jao ühe intellektuaalomandiõigusena), sealhulgas piiril võetavad meetmed.

Tuleb märkida, et eespool nimetatud mitmepoolsete rahvusvaheliste lepingutega ei ole teatavate õiguste suhtes ette nähtud sama liiki ega samal tasemel kaitset ning, kui see on asjakohane, nende õiguste suhtes samasuguseid erandeid ega piiranguid, nagu on praegu sätestatud autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste valdkonda käsitlevates ELi õigusnormides. Lisaks nähakse autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste valdkonda käsitlevate ELi õigusnormidega ette teatavad erinormide (*lex specialis*) vormid või konkreetsed piiriüleised meetmed, mis toovad kasu õiguste omajatele või kasutajatele siseturul ja/või on seotud selliste õiguste teostamisega, millele vastavaid ei ole kõnealustes mitmepoolsetes rahvusvahelistes lepingutes sätestatud.

2. KONKREETSED TAGAJÄRJED AUTORIÕIGUSE JA SELLEGA KAASNEVATE ÕIGUSTE VALDKONNAS

Peale selle on üleminekuperioodi lõppemisel eelkõige järgmised tagajärjed autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste valdkonnas.

2.1. Ringhäälinguorganisatsioonid

Direktiiviga 93/83/EMÜ teatavate satelliitlevile ja kaabli kaudu taasedastamisele kohaldatavaid autoriõigusi ja sellega kaasnevaid õigusi

käsitlevate eeskirjade kooskõlastamise kohta¹⁰ nähakse muu hulgas ette, et üldsusele satelliidi kaudu edastamine toimub üksnes selles liikmesriigis, kus ringhäälingusignaalid sisestatakse sideahelasse, mis tähendab, et autoriõigusnormid seotakse litsentsimise eesmärgil konkreetse kohaga. Seega peavad ringhäälinguorganisatsioonid saama loa teose või muu sisu edastamiseks üksnes selles liikmesriigis, kus signaal sideahelasse sisestatakse.

Pärast üleminekuperioodi lõppu ei saa Ühendkuningriigi ringhäälinguorganisatsioonid ELi klientidele piiriüleseid satelliitleviteenuseid pakkudes enam kasutada nimetatud direktiiviga ette nähtud mehhanismi, vaid peavad saama loa teose kasutamiseks kõigis liikmesriikides, kuhu signaal ulatub. Samamoodi ei saa Euroopa Liidu ringhäälinguorganisatsioonid Ühendkuningriigi klientidele piiriüleseid satelliitleviteenuseid pakkudes kasutada ELi õigusega ette nähtud mehhanismi ja neil võib olla vaja saada kõigi asjaomaste õiguste omajate luba teose kasutamiseks, kui nad soovivad edastada saateid Ühendkuningriigis.

2.2. Õiguste kollektiivne teostamine (muusikateoste internetis kasutamise õigused)

Direktiivi 2014/26/EL (autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateoste internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul)¹¹ artikliga 30 nähakse ette kollektiivse esindamise organisatsiooni kohustus esindada teatavatel juhtudel teist kollektiivse esindamise organisatsiooni multiterritoriaalse litsentsimise eesmärgil (seoses muusikateoste internetis kasutamise õigustega).

Pärast üleminekuperioodi lõppu ei kohaldata ELi kollektiivse esindamise organisatsioonide suhtes kohustust esindada Ühendkuningriigis asuvaid kollektiivse esindamise organisatsioone multiterritoriaalse litsentsimise eesmärgil vastavalt direktiivi 2014/26/EL artiklile 30 ja vastupidi.

2.3. Orbteosed

Teatavad kultuuriasutused Euroopa Liidus saavad kasutada orbteoste vastastikuse tunnustamise süsteemi, mis on sätestatud direktiivis 2012/28/EL orbteoste teatavate lubatud kasutusviiside kohta¹². See süsteem võimaldab neil teose digiteerida ja kõigis liikmesriikides interneti kaudu kättesaadavaks teha, kui see teos on ühes liikmesriigis orbteosena tunnustatud.

Pärast üleminekuperioodi lõppu ei kohaldata Ühendkuningriigi ja Euroopa Liidu vahel enam direktiiviga 2012/28/EL ette nähtud vastastikuse tunnustamise mehhanismi. Sellest tulenevalt ei tunnusta Euroopa Liit enam

¹⁰ Nõukogu 27. septembri 1993. aasta direktiiv 93/83/EMÜ teatavate satelliitlevile ja kaabli kaudu taasedastamisele kohaldatavaid autoriõigusi ja sellega kaasnevaid õigusi käsitlevate eeskirjade kooskõlastamise kohta (EÜT L 248, 6.10.1993, lk 15).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/26/EL autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateoste internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul (ELT L 84, 20.3.2014, lk 72).

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/28/EL orbteoste teatavate lubatud kasutusviiside kohta (ELT L 299, 27.10.2012, lk 5).

direktiivi 2012/28/EL alusel orbeoseid, mida on Ühendkuningriigis üleminekuperioodi lõpuks orbeosena tunnustatud, nagu ei tunnusta ka Ühendkuningriik enam Euroopa Liidus tunnustatud orbeoseid, sest Ühendkuningriigis ei saa enam kasutada direktiivi 2012/28/EL kohast vastastikuse tunnustamise süsteemi. Seega ei ole Euroopa Liidu kultuuriasutustel lubatud enam kasutada Ühendkuningriigi orbeoseid, mille kasutamine on lubatud nimetatud direktiivi alusel, eelkõige seoses nende internetis kättesaadavaks tegemisega, ja vastupidi.

2.4. Pimedate, nägemispuudega või muu trükikirja lugemise puudega isikute juurdepääs avaldatud teoste

Direktiivis (EL) 2017/1564, mis käsitleb teatavate autoriõigusega ja autoriõigusega kaasnevate õigustega kaitstud teoste ja muude kaitstud objektide teatavaid lubatud kasutusviise pimedate, nägemispuudega või muu trükikirja lugemise puudega isikute huvides,¹³ on kehtestatud kohustuslik erand pimedate, nägemispuudega või muu trükikirja lugemise puudega isikute ja selliste isikute nimel tegutsevate pädevate üksuste jaoks. Lisaks nähakse selle direktiiviga ette, et sellised pädevad üksused võivad erandit kasutada muus liikmesriigis asutatud soodustatud isiku või teise pädeva üksuse huvides ning et pädevatel üksustel võib olla juurdepääs ligipääsetavas vormis koopiatele, mida pakub mis tahes liikmesriigis asutatud pädev üksus.

Pärast üleminekuperioodi lõppu ei ole soodustatud isikutel ja pädevatel üksustel Ühendkuningriigis enam võimalik saada direktiiviga (EL) 2017/1564 ette nähtud raamistikus ligipääsetavas vormis koopiaid, mida pakuvad pädevad üksused Euroopa Liidus. Samamoodi ei ole soodustatud isikutel ja pädevatel üksustel Euroopa Liidus enam võimalik saada ligipääsetavas vormis koopiaid, mida pakuvad pädevad üksused Ühendkuningriigis.

Ligipääsetavas vormis koopiate vahetamine Euroopa Liidu ja nende kolmandate riikide vahel, kes on ratifitseerinud Marrakechi lepingu,¹⁴ on reguleeritud määrusega (EL) 2017/1563, mis käsitleb teatavate autoriõigusega ja autoriõigusega kaasnevate õigustega kaitstud teoste ja muude objektide ligipääsetavas vormis koopiate piiriülest vahetamist liidu ja kolmandate riikide vahel pimedate, nägemispuudega või muu trükikirja lugemise puudega isikute huvides¹⁵. Seda silmas pidades on oluline märkida, et Ühendkuningriik ei ole praegu Marrakechi lepingu osaline.

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1564, mis käsitleb teatavate autoriõigusega ja autoriõigusega kaasnevate õigustega kaitstud teoste ja muude kaitstud objektide teatavaid lubatud kasutusviise pimedate, nägemispuudega või muu trükikirja lugemise puudega isikute huvides (ELT L 242, 20.9.2017, lk 6).

¹⁴ Marrakechi leping avaldatud teoste juurdepääsu lihtsustamise kohta nägemispuudega või muu trükikirja lugemise puudega isikutele.

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1563, mis käsitleb teatavate autoriõigusega ja autoriõigusega kaasnevate õigustega kaitstud teoste ja muude objektide ligipääsetavas vormis koopiate piiriülest vahetamist liidu ja kolmandate riikide vahel pimedate, nägemispuudega või muu trükikirja lugemise puudega isikute huvides (ELT L 242, 20.9.2017, lk 1).

2.5. Võrgusuteenuste kaasaskantavus

Määrusega (EL) 2017/1128 võrgusuteenuste piiriülese kaasaskantavuse kohta siseturul¹⁶ nähakse ette, et võrgusuteenuse osutamine tellijale, kes viibib mõnes liikmesriigis ajutiselt, samuti juurdepääs sellele teenusele ja teenuse kasutamine tellija poolt loetakse toimuvaks üksnes tellija elukohaliikmesriigis.

Pärast üleminekuperioodi lõppu ei saa Ühendkuningriigis elavad isikud enam Euroopa Liitu reisisid kasutada oma digitaalse sisu tellimusi ning Ühendkuningriigis asutatud võrgusuteenuste pakkuja peab vastama selle asjaomase ELi liikmesriigi või nende asjaomaste ELi liikmesriikide õigusnormidele, kus ta soovib oma tellijatele teenuseid osutada, mis hõlmab ka loa saamist kõigi asjakohaste õiguste kasutamiseks selles liikmesriigis või nendes liikmesriikides.

2.6. Andmebaasi tegija *sui generis* õigus

Direktiivi 96/9/EÜ (andmebaaside õiguskaitse kohta)¹⁷ artikliga 7 tagatakse andmebaasi tegijale teataval tingimustel kaitse ELi liikmesriikides (andmebaasi tegija *sui generis* õigus). Direktiivi 96/9/EÜ artikli 11 kohaselt piirduvad *sui generis* õiguse alusel kaitse saajad andmebaasi tegijatega (või õiguste valdajatega), kes on ELi liikmesriigi kodanikud, kelle alaline elukoht asub Euroopa Liidu territooriumil või kes on sellised äriühingud, mis on asutatud vastavalt ELi liikmesriigi õigusele (ja kelle registreeritud asukoht, juhatatus või peamine tegevuskoht asub Euroopa Liidus).

Pärast üleminekuperioodi lõppu puudub Ühendkuningriigi kodanikel (välja arvatud juhul, kui nende alaline elukoht asub Euroopa Liidus) ja Ühendkuningriigi õiguse kohaselt asutatud äriühingutel õigus säilitada või saada andmebaasi tegija *sui generis* õigust Euroopa Liidus asuvate andmebaaside suhtes¹⁸. Samamoodi puudub ELi liikmesriikide kodanikel ja äriühingutel ELi õigusaktide alusel õigus saada andmebaasi tegija *sui generis* õigust Ühendkuningriigis asuvate andmebaaside suhtes.

B. VÄLJAASTUMISLEPINGU ASJAKOHASED VÄLJAASTUMISEGA SEOTUD SÄTTED

Väljaastumislepingu artikliga 58 nähakse ette andmebaasi tegija Ühendkuningriigis ja Euroopa Liidus kehtivate *sui generis* õiguste jätkuv kaitse pärast üleminekuperioodi lõppu.

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta määrus (EL) 2017/1128 võrgusuteenuste piiriülese kaasaskantavuse kohta siseturul (ELT L 168, 30.6.2017, lk 1).

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 1996. aasta direktiiv 96/9/EÜ andmebaaside õiguskaitse kohta (EÜT L 77, 27.3.1996, lk 20).

¹⁸ Seoses enne üleminekuperioodi lõppu kaitstud andmebaasidega vt käesoleva teate B osa.

1. ANDMEBAASI TEGIJA *SUI GENERIS* ÕIGUSTE JÄTKUV KAITSE ÜHENDKUNINGRIIGIS

Väljaastumislepingu artikli 58 lõikes 1 on sätestatud, et kooskõlas direktiivi 96/9/EÜ artikliga 7 enne üleminekuperioodi lõppu Ühendkuningriigis tekkinud, mõne andmebaasiga seotud õiguse omajal jääb seoses selle andmebaasiga Ühendkuningriigis kehtima jõustatav intellektuaalomandiõigus vastavalt Ühendkuningriigi õigusele, millega võimaldatakse samasugust kaitsetaset nagu direktiiviga 96/9/EÜ, tingimusel et asjaomase õiguse omaja vastab jätkuvalt kõnealuse direktiivi artikli 11 nõuetele. Selle õiguse kaitse kestus Ühendkuningriigi õiguse alusel peab olema vähemalt võrdne direktiivi 96/9/EÜ artikliga 10 ette nähtud ülejäänud kaitseperioodiga.

2. ANDMEBAASI TEGIJA *SUI GENERIS* ÕIGUSTE JÄTKUV KAITSE EUROOPA LIIDUS

Väljaastumislepingu artikli 58 lõikes 2 on sätestatud, et direktiivi 96/9/EÜ artikli 11 nõuetele vastavaks loetakse ja seega saavad oma andmebaasi tegija *sui generis* õigused säilitada järgmised isikud ja ettevõtjad:

- a) Ühendkuningriigi kodanikud;
- b) alaliselt Ühendkuningriigis elavad füüsilised isikud;
- c) Ühendkuningriigis asutatud ettevõtjad, eeldusel et juhul, kui sellistel ettevõtjatel on Ühendkuningriigis ainult registrijärgne asukoht, on nende tegevus tegelikult ja järjepidevalt seotud Ühendkuningriigi või mõne liikmesriigi majandusega.

Üldteave autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste suhtes kohaldatavate liidu õigusaktide kohta on esitatud digitaalse ühtse turuga seotud ELi eeskirju käsitleval komisjoni veebisaidil (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/copyright>). Vajaduse korral lisatakse nendele veebilehtedele täiendavat teavet.

Euroopa Komisjon
Sidevõrkude, sisu ja tehnoloogia peadirektooraat